

Utlåtande 2009:99 RVII+II (Dnr 326-1144/2008)

Världens mest tillgängliga huvudstad 2010 – uppföljning av tillgänglighetsprojektet

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta följande

1. Den redovisning som lämnas i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande avseende uppföljningen av stadens tillgänglighetsprojekt godkänns.
2. Berörda nämnder uppmanas att säkerställa att tillgänglighetsfrågorna kommer in i ett tidigt skede i plan- och byggprocessen.
3. Stadens nämnder uppmanas att till 2010 särskilt beakta den konkretisering av målet om tillgänglighet som görs i det handikappolitiska programmet.

Föredragande borgarråden Ulf Kristersson och Ulla Hamilton anför följande.

Ärendet

Kommunfullmäktige beslutade 1999 att fram till 2010 årligen avsätta 100 mnkr för tillgänglighetsskapande åtgärder med det uttalade, men ej konkretiserade målet att bli världens mest tillgängliga huvudstad. Insatserna är i huvudsak inriktade på att utveckla stadens fysiska miljö genom stadsdelsnämndernas, trafik- och renhållningsnämndens, exploateringsnämndens, idrottsnämndens, kulturnämndens respektive fastighetsnämndens försorg. Insatser har även gjorts för att öka tillgängligheten till information och kommunikation.

Medlens användning koordineras av det s.k. Tillgänglighetsprojektet som har till uppgift att se till att investeringar görs som leder mot det övergripande

målet att Stockholms stad ska vara världens mest tillgängliga huvudstad år 2010. Tillgänglighetsprojektet har sin organisatoriska tillhörighet hos trafikkontoret och sorterar således under trafik- och renhållningsnämnden.

I det av kommunfullmäktige beslutade handikappolitiska programmet konkretiseras målet att bli världens mest tillgängliga huvudstad på följande sätt: ”Nämnder och styrelser ska tillse att stadens verksamheter och anläggningar senast år 2010 är tillgängliga för personer med funktionsnedsättning så att de har möjlighet att såväl besöka som aktivt utöva sina kulturella, fritids- och idrottsintressen samt sin religion. Nämnder och styrelser ska verka för att detta genomförs även av ickekommunala verksamhetsutövare. Nämnder och styrelser bör i största möjliga utsträckning förlägga sina evenemang, konferenser m.m. till lokaler som uppfyller kraven på tillgänglighet och användbarhet.”

Beredning

Ärendet har beretts av stadsledningskontoret i samarbete med funktionshinderombudsmannen, trafik- och renhållningsnämndens tillgänglighetsprojekt, AB Svenska Bostäder, AB Familjebostäder, AB Stockholms hem samt Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB). Ärendet har remitterats till kommunstyrelsens handikappråd.

Kommunstyrelsens handikappråd tillstyrker samtliga tre förslag från kommunstyrelsen.

Våra synpunkter

Arbetet med att göra Stockholm tillgängligt för alla är mycket prioriterat för majoriteten. Sedan den dåvarande borgerliga majoriteten satte upp tydliga mål för arbetet med ett tillgängligare Stockholm år 1999 har nästan en miljard kronor avsatts för detta ändamål. Många projekt har blivit framgångsrika genom ett gott samarbete med handikappråd och handikapporganisationer. Staden har åstadkommit mycket under projektets gång men samtidigt som Stockholm kommer att vara en av världens tillgängligaste städer år 2010 så kan vi inte slå oss till ro. För majoriteten handlar det nu om hur vi fortsätter att tillgängliggöra vår stad även framöver.

Tillgänglighetsarbetet genomsyrar stadens olika projekt i den offentliga miljön och det sker och har skett mycket runt om i staden. Här följer några exempel ur det omfattande tillgänglighetsarbete som genomförs runt om i staden.

Busshållplatser byggs om till en tillgänglig stockholmsmodell, vilkas standard nu även ska gälla i hela länet för en tillgänglig busshållplats i stadsmiljö. Övergångsställen byggs om till en stockholmsmodell med en kant och kontrasterande plattor för synskadade och en ramp för hjulförsedda hjälpmedel. Befintliga rändalsplattor byts ut och utvändiga trappor kontrastmarkeras på första och sista steget i varje trapplopp.

Några exempel på genomförda åtgärder är att en ny inredning i befintliga stadstoalletter har tagits fram tillsammans med handikapprörelsen. Vidare har försök genomförts, att med hjälp av ett smartcard, ge möjlighet för grupper av funktionshindrade att förlänga tiden för grön gubbe vid övergångsställen i närheten av t.ex. gruppboenden. Parksoffor med armstöd, ryggstöd och lite högre sitthöjd har placerats ut i parker och i gatumiljön, utbyte av bländande armaturer till bländfria har genomförts, utökning av belysningar vid trappor m.m. har genomförts. Därutöver har utbyte och komplettering av lekutrustning till handikappvänlig sådan genomförts på många lekplatser, flera av stadens parker eller parkavsnitt har gjorts tillgängliga genom att t.ex. trappor ersatts med ramper, gångvägar belagts med stenmjöl eller asfalt, parksoffor har placerats ut och belysningen har ersatts eller utökats. Därtill kan dessutom läggas tillgänglighetsåtgärder inom stadens idrottsanläggningar, kulturområdet och inom fastighetskontorets byggnader.

Listan över olika tillgänglighetsprojekt kan göras lång, men utifrån den här korta sammanfattningen vill vi åskådliggöra att det händer väldigt mycket i Stockholm. Ett exempel på nya utmaningar är nyttjandet av ny och modern teknik. Stockholm är världsledande inom området och när staden ska stå värd för världskongressen inom intelligenta transportsystem och tjänster (ITS) nästa år kommer en del av konferensens fokus att ligga på intelligenta tekniska lösningar för rörelse- och funktionshindrade. Förutom tillgänglighetsinsatser i den fysiska miljön behöver även andra tillgänglighetsaspekter utvecklas, till exempel bemötandefrågor i olika verksamheter.

År 2010 ska inte ses som ett slutdatum i arbetet med att göra Stockholm till världens mest tillgängliga stad. Det ska snarare vara ett delmål där staden ständigt utvecklas till det bättre och därför uppmanas nämnderna att till 2010 särskilt beakta den konkretisering av målet som görs i det handikappolitiska programmet. I budgeten för 2009 har dessutom stadsbyggnadsnämnden i uppdrag att senast 2009-12-31 redovisa en metod för hur tillgänglighetsfrågorna ska komma in i ett tidigt skede i plan- och byggprocessen. Övriga nämnder som är berörda bör på samma sätt säkerställa att tillgänglighetsfrågorna kommer in i ett tidigt skede i deras respektive beslutsprocesser.

Bilaga

Stockholm – en stad för alla. En sammanfattning av tillgänglighetsprojektets uppdrag

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådens förslag.

Reservation anfördes av borgarråden *Carin Jämtin* (s), *Yvonne Ruwaida* (mp) och *Ann-Margarethe Livh* (v) enligt följande.

Vi föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta följande

1. Föredragande borgarrådets förslag till beslut godkänns i huvudsak.
2. Behandla ärendet tillsammans med skrivelse av Carin Jämtin (s) om utvärdering av tillgänglighetsprojektet och av kommunfullmäktiges mål om att Stockholm ska bli världens mest tillgängliga huvudstad till år 2010.
3. Kommunstyrelsen får i uppdrag att återkomma med ett förslag till en stadsövergripande organisation för tillgänglighetsarbetet.
4. Därutöver vill vi framföra följande.

Stockholms stad har kommit långt i tillgänglighetsarbetet och ändå återstår mycket att göra innan Stockholm är en stad för alla. Tyvärr kunde förutsättningarna för ett effektivt arbete och en ökad måluppfyllelse ha varit bättre både när det gäller kriterier för måluppfyllelse, integrerad uppföljning och övergripande organisation om majoriteten hade tagit till synpunkterna från Kommunstyrelsens Handikappråd (KHR).

Inte desto mindre är det roligt att läsa redovisningen av tillgänglighetsarbetet, även om den behandlas två och ett halvt år efter beslut i budget 2006 att följa upp och utvärdera tillgänglighetsprojektet. Mindre roligt är att den borgerliga majoriteten har smitit ifrån ansvaret att utvärdera målet om världens mest tillgängliga huvudstad som beslutades under borgerligt styre 1999 och som det rått politisk enighet om.

När vi i 2006 års budget gav uppdrag att ta fram kriterier för hur måluppfyllelsen skulle mätas så har den borgerliga majoriteten valt att inte skriva fram det ärendet. Detta rimmar illa med stadens styr- och ledningssystem. Även KHR har efterlyst kriterier. Stadsledningskontorets slutsatser är att en säker bedömning inte kan göras. Vår uppfattning är att den bedömningen bör kommunfullmäktige få göra, på basis av redovisningen av det arbetet med kriterier som gjordes under 2006 i samverkan med Kommunstyrelsens Handikappråd.

Vi delar uppfattningen hos KHR att tjänsteutlåtandet är missvisande när det gäller målen i det handikappolitiska programmet. Läsaren ges intrycket att de två citaten är stadens enda definition av målet om att bli världens mest tillgängliga huvudstad. I själva verket avser de citerade målen endast Kultur, rekreation och idrott samt religion. Programmet har ytterligare fyra viktiga huvudområden för delaktighet och ytterligare

fem mål som tydligt beskriver vad staden ska göra och uppnå senast år 2010. Därutöver finns ytterligare ett flertal mål.

I likhet med KHR anser vi att det handikappolitiska programmet tyvärr inte har fått den styreffekt som var tanken, eftersom stadsledningskontoret inte har integrerat de handikappolitiska målsättningarna i anvisningarna för verksamhetsplaneringen.

När det gäller tillgänglighetsarbetet har trafik och renhållningsnämnden gjort ett mycket bra arbete, men det krävs en kommuncentral organisation för att alla förvaltningar och bolag ska kunna bidra fullt ut till att staden når tillgänglighetsmålet. Denna uppfattning delar vi med KHR och med Funktionshindersombudsmannen som i sin årsrapport 2008 upprepar tidigare påpekanden om behovet av en övergripande tillgänglighetsstrategi med en stadsövergripande pådrivande organisation för att stödja nämnder och styrelser i tillgänglighetsarbetet.

Carin Jämtin har under hösten 2008 lagt en skrivelse i den aktuella frågan. Där påtalades att någon utvärdering inte presenterats, men också att inga rimliga principer finns för hur kommunfullmäktiges mål ska utvärderas eller hur arbetet ska drivas vidare. Det enda rimliga vore att skrivelsen behandlas tillsammans med föreliggande ärende.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår kommunfullmäktige besluta följande

1. Den redovisning som lämnas i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande avseende uppföljningen av stadens tillgänglighetsprojekt godkänns.
2. Berörda nämnder uppmanas att säkerställa att tillgänglighetsfrågorna kommer in i ett tidigt skede i plan- och byggprocessen.
3. Stadens nämnder uppmanas att till 2010 särskilt beakta den konkretisering av målet om tillgänglighet som görs i det handikappolitiska programmet.

Stockholm den 27 maj 2009

På kommunstyrelsens vägnar:
STEN NORDIN

Ulf Kristersson Ulla Hamilton

Ylva Tengblad

Reservation anfördes av *Tomas Rudin, Roger Mogert, Teres Lindberg och Malte Sigemalm* (alla s), *Stefan Nilsson* (mp) och *Ann-Margarethe Livh* (v) med hänvisning till reservationen av (s), (mp) och (v) i borgarrådsberedningen.

ÄRENDET

Genom åren har stora insatser genomförts av nämnder och styrelser inom Stockholms stad för att öka tillgängligheten. Dessa insatser kommer inte bara personer med en funktionsnedsättning till nytta. Tillgänglighetsinsatser i den fysiska miljön är även till hjälp för äldre, småbarnsföräldrar, personer som tillfälligt har drabbats av en skada och personer som inte är bekanta med Stockholm.

Kommunfullmäktige beslutade 1999 att fram till 2010 årligen avsätta 100 mnkr för tillgänglighetsskapande åtgärder med det uttalade, men ej konkretiserade målet, att bli världens mest tillgängliga huvudstad. Insatserna är i huvudsak inriktade på att utveckla stadens fysiska miljö genom stadsdelsnämndernas, trafik- och renhållningsnämndens, exploateringsnämndens, idrottsnämndens, kulturnämndens respektive fastighetsnämndens försorg. Insatser har även gjorts för att öka tillgängligheten till information och kommunikation.

Medlens användning koordineras av det s.k. tillgänglighetsprojektet som har till uppgift att se att investeringar görs som leder mot det övergripande målet. Tillgänglighetsprojektet drivs av en organisation om nio personer inom trafik- och renhållningsnämnden.

BEREDNING

Ärendet har beretts av stadsledningskontoret i samarbete med funktionshinderombudsmannen, trafik- och renhållningsnämndens tillgänglighetsprojekt, AB Svenska Bostäder, AB Familjebostäder, AB Stockholmshem samt Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB). Ärendet har remitterats till kommunstyrelsens handikappråd.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 28 maj 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Sammanfattning

Sedan slutet av 1990-talet har stora insatser gjorts för att öka tillgängligheten i staden. Den traditionella målgruppen för dessa förändringar är personer med funktionsnedsättning men insatser i den fysiska miljön kommer även äldre, personer med barnvagn och de som tillfälligt har drabbats av en skada som minskat rörligheten till nytta. I ett bredare perspektiv kan även turister och personer som inte är bekanta med Stock-

holm ha nytta av en del av de insatser som genomförts och en del av insatserna kommer alla Stockholmare till del.

Målet att Stockholms stad ska vara världens mest tillgängliga huvudstad 2010 konkretiseras i det handikappolitiska programmet på följande sätt: ”Nämnder och styrelser ska tillse att stadens verksamheter och anläggningar senast år 2010 är tillgängliga för personer med funktionsnedsättning så att de har möjlighet att såväl besöka som aktivt utöva sina kulturella, fritids- och idrottsintressen samt sin religion. Nämnder och styrelser ska verka för att detta genomförs även av ickekommunala verksamhetsutövare. Nämnder och styrelser bör i största möjliga utsträckning förlägga sina evenemang, konferenser m.m. till lokaler som uppfyller kraven på tillgänglighet och användbarhet.”

Den största enskilda insatsen för att öka tillgängligheten har genomförts av tillgänglighetsprojektet vilket är organiserat inom trafik- och renhållningsnämnden. Sedan 1999 har 100 mnkr per år satsats på att öka den fysiska tillgängligheten i staden. Exempelvis har hittills 61 procent av samtliga övergångsställen åtgärdats och 42 procent av stadens 2032 utvändiga trappor kontrastmarkerats.

Under projektets tid kommer 1,2 mdkr kronor satsas på den fysiska tillgängligheten i staden. Förutom tillgänglighetsprojektet har stadens nämnder och styrelser genomfört insatser för att öka tillgängligheten inom sin ordinarie verksamhet samt drivit projekt inom området.

Inrättandet av en funktionshindringsombudsman 2000 och framtagandet av ett handikappolitiskt program 2004 är andra förändringar som bidragit till att tillgänglighetsfrågorna fått en mer framskjuten roll i stadens verksamhet.

Variationen mellan tillgängligheten i världens storstäder är mycket stor. Det är svårt att peka ut en storstad som har löst alla tillgänglighetsproblem, särskilt som det inte finns några mätbara och konkreta kriterier för jämförelser för hur tillgängligheten ska mätas. Det kan ändå konstateras att Stockholm har genomfört mycket omfattande insatser under den senaste tioårsperioden.

Stadsledningskontoret bedömer att det finns goda förutsättningar att målet att Stockholm ska vara världens mest tillgängliga huvudstad 2010 ska uppfyllas. Nämnderna uppmanas att till 2010 särskilt beakta den konkretisering av målet som görs i det handikappolitiska programmet.

Bakgrund

Genom åren har stora insatser genomförts av nämnder och styrelser inom Stockholms stad för att öka tillgängligheten. Dessa insatser kommer inte bara personer med en funktionsnedsättning till nytta. Tillgänglighetsinsatser i den fysiska miljön är även till hjälp för äldre, småbarnsföräldrar, personer som tillfälligt har drabbats av en skada och personer som inte är bekanta med Stockholm.

Kommunfullmäktige beslutade 1999 att fram till 2010 årligen avsätta 100 mnkr för tillgänglighetsskapande åtgärder med det uttalade, men ej konkretiserade målet, att bli världens mest tillgängliga huvudstad. Insatserna är i huvudsak inriktade på att utveckla stadens fysiska miljö genom stadsdelsnämndernas, trafik- och renhållningsnämndens, exploateringsnämndens, idrottsnämndens, kulturnämndens respektive fastighetsnäm-

dens försorg. Insatser har även gjorts för att öka tillgängligheten till information och kommunikation.

Medlens användning koordineras av det s.k. tillgänglighetsprojektet som har till uppgift att se att investeringar görs som leder mot det övergripande målet. Tillgänglighetsprojektet drivs av en organisation om nio personer inom trafik- och renhållningsnämnden.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av finansavdelningen inom stadsledningskontoret i samarbete med funktionshindersombudsmannen, trafik- och renhållningsnämndens tillgänglighetsprojekt, stadsledningskontorets IT-avdelning, AB Svenska Bostäder, AB Familjebostäder, AB Stockholms hem samt Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB).

Stadsledningskontorets synpunkter

Målsättning

Det mål som anges för tillgänglighetsprojektet är att Stockholms stad ska vara världens mest tillgängliga huvudstad 2010.

I det av kommunfullmäktige beslutade handikappolitiska programmet konkretiseras detta mål på följande sätt: ”Nämnder och styrelser ska tillse att stadens verksamheter och anläggningar senast år 2010 är tillgängliga för personer med funktionsnedsättning så att de har möjlighet att såväl besöka som aktivt utöva sina kulturella, fritids- och idrottsintressen samt sin religion. Nämnder och styrelser ska verka för att detta genomförs även av ickekommunala verksamhetsutövare. Nämnder och styrelser bör i största möjliga utsträckning förlägga sina evenemang, konferenser m.m. till lokaler som uppfyller kraven på tillgänglighet och användbarhet.”

Till detta mål anges ett antal frågor som belyser inriktningsmålet om ökad tillgänglighet:

1. Hur annonseras utbud och aktiviteter? Är informationen tillgänglig?
2. Sker verksamheten i tillgängliga lokaler? Finns ett varierat utbud för personer med olika funktionsnedsättningar?
3. Kan personer med funktionsnedsättning ta del av det ordinarie utbudet av verksamheter?
4. Förekommer särlösningar som komplement? Förekommer särlösningar i brist på integrerade lösningar?

Funktionshindersombudsmannen (FO)

Kommunfullmäktige beslutade år 2000 att inrätta en funktionshinderombudsman (FO) (utl.2000:234). Kommunstyrelsen fastställde år 2001 en instruktion för FO:s verksamhet. Tjänsten tillsattes år 2002. FO har i uppgift att bevaka stadens verksamheter utifrån funktionshinderspekter. FO skall arbeta strukturellt och övergripande samt vara en resurs och ett komplement till stadens nämnder och styrelser.

FO ska agera inom fyra huvudområden:

- Omvärldsbevakning
- Uppföljning
- Samarbete och samverkan

- Vara ett forum för människor med funktionsnedsättningar, deras anhöriga och organisationer

FO ska årligen rapportera till kommunstyrelsen. Den ska enligt instruktionen innehålla redovisning av årets verksamhet, belysa brister och föreslå förbättringsåtgärder.

Handikappolitiskt program

Stadens handikappolitiska program antogs av kommunfullmäktige år 2004. Programmet bygger på Förenta Nationernas (FN) standardregler om mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättningar och följer ambitionerna i den nationella handlingsplanen för handikappolitiken inför år 2010. Programmet anger de handikappolitiska inriktningsmålen med siktet inställt på år 2010 och bygger på staden ambition att bli världens mest tillgängliga huvudstad och att i princip alla fysiska hinder ska vara eliminerade år 2010.

En utvärdering av det handikappolitiska programmet har genomförts under 2007 och överlämnats till kommunstyrelsen. Resultatet av uppföljningen visar bland annat att såväl stadsdelsnämnderna, facknämnderna, bolagsstyrelser som handikapporganisationer anser att det handikappolitiska programmet är väl genomarbetat och ställer stora krav på staden.

Mot bakgrund av att FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning planeras ratificeras av Sveriges riksdag är det viktigt att stadens handikappolitiska program, vid nästa revidering, beaktar innehållet i den nya FN-konventionen. Mätbara mål för stadens handikappolitiska inriktning ska då anges.

Dessa ska vara i linje med ambitioner utifrån målet Stockholm i världsklass och vision 2030. Det handikappolitiska arbetet utifrån FN-konventionen ska även vara en del i stadens integrerade ledningssystem.

Tillgänglighetsprojektet

Vad har uppnåtts hittills

Under perioden 1999-2007 har 911,5 mnkr använts till att öka tillgängligheten i staden. Förutom de 100 mnkr som budgeterats årligen har staden erhållit 22,8 mnkr i stadsbidrag från Vägverket för att förbättra tillgängligheten till kollektivtrafiken. År 2004 fick tillgänglighetsprojektet priset Årets tillgänglighetskommun av Sveriges kommuner och landsting (SKL) och De handikappades riksförbund. Tillgänglighetsprojektet fick priset bland annat för utbyte av farliga rännalar på gångbanor och för tillgängliggörandet av busshållplatser. Anledningen till att tillgänglighetsprojektet fick priset och inte Stockholm stad är att tillsynen vid nybyggnation ansågs dålig.

Trafik- och renhållningsnämnden

Tillgänglighetsprojektet som är organiserade under trafik- och renhållningsnämnden, tidigare gatu- och fastighetsnämnden, har genomfört åtgärder för att förbättra den yttre fysiska miljön till en kostnad av 784 mnkr av de 911,5 mnkr som satsats på tillgänglighet under perioden 1999-2007.

Busshållplatser har byggts om till en tillgänglig stockholmsmodell, vilken standard nu även ska gälla i hela länet för en tillgänglig busshållplats i stadsmiljö.

Ett samprojekt, Södermalmsprojektet, med Storstockholms lokaltrafik (SL), stadsdelsnämnderna och färdtjänsten pågick under 2001-2003. Alla busshållplatser byggdes om utmed busslinje 66, SL satte in låggolvbussar och utbildade förarna. Södermalmsprojektet syftade till att få människor att minska sitt färdtjänstberoende och även medverka till att fler människor klarar att transportera sig via lokaltrafiken och därmed skjuter upp sin färdtjänstdebut.

Övergångsställen byggs om till en stockholmsmodell med en kant och kontrasterande plattor för synskadade och en ramp för hjulförsedda hjälpmedel. Totalt har 61 procent av samtliga övergångsställen åtgärdats. Cirka 60 procent av befintliga rännalsplattor har byts ut till en av trafik- och renhållningsnämnden framtagen platta som är konkavt rundad och inte har några kanter. Utvändiga trappor har kontrastmarkerats i 42 procent av de 2032 trappor som finns inom stadens gränser. Bänkar och soffor i utomhusmiljöer har tillgänglighetsanpassats. Tjugo nya hissar har även bekostats av medel från tillgänglighetsprojektet.

Nya allmänna handikapptoiletter har satts upp i Fatbursparken, Alvik, Odenplan, S:t Eriksplan, Strandvägen, Akalla By, Husby Gård, Hellasgården och Österlånggatan. Ett stort antal allmänna handikapptoiletter har iordningsställt i befintliga byggnader såsom parklekar, bibliotek, idrottsanläggningar med mera. Av stadens offentliga toiletter är nu 87 procent handikappanpassade.

På trafik- och renhållningsnämndens hemsida finns informationsmaterial om mycket av det arbete som bedrivits inom tillgänglighetsprojektet. Förutom detta finns stadsdelsnämndernas tillgänglighetsplaner publicerade.

Idrottsnämnden

Idrottsnämnden har tillsammans med tillgänglighetsprojektet genomfört åtgärder i sina idrottsanläggningar till en kostnad av 67,2 mnkr till och med 2007.

Totalt har förbättringar genomförts i ett 80-tal anläggningar såsom sim- och idrottshallar, friidrottshallar, idrottsplatser, friluftsgårdar med flera. Flera ridanläggningar har förbättrats då ridsport är en populär idrott för personer med funktionsnedsättning. Exempel på åtgärder i dessa anläggningar är förbättrade entréer, installationer av hissar, omklädnadsrum anpassade för funktionshindrade med handikapptoiletter, montering av ledstråk, personlyftar i badanläggningar, iordningställande av anhörigrum i sim- och idrottshallar, handikapparkeringsplatser med mera. Vandrarhuset i segelfartyget af Chapman har gjorts tillgängligt bl. a genom installation av två hissar som når samtliga däck.

Kulturnämnden

Kulturnämnden har tillsammans med tillgänglighetsprojektet genomfört åtgärder inom kulturområdet till en kostnad av 40,2 mnkr till och med 2007.

Förbättringar har genomförts i kulturhuset, Liljevalchs Konsthall med Blå Porten, Stadsdelsbiblioteken, Stadsmuseet, Kulturskolan med Vår Teater, Stadsarkivet med flera. Exempel på åtgärder är förbättrade entréer, handikapptoiletter, hissar, bättre belysning, hörselslingor, skyltar, dörröppnare, ramper, högtalaranläggningar mm.

Inköp av hjälpmedel har gjorts för att göra kulturutbudet tillgängligt, till exempel datautrustning, daisyspelare, utrustning för att texta teaterföreställningar till Stadstea-

tern, mobila hörselhjälpmedel med mera tillgänglighetsguide i pappersupplaga i fem upplagor samt en nätupplaga som kompletterats med ett syntetiskt talprogram.

Fastighetsnämnden

Fastighetsnämnden har tillsammans med tillgänglighetsprojektet genomfört åtgärder i sina fastigheter till en kostnad av 67,2 mnkr till och med 2007. Förbättringar har genomförts i stadshuset, tekniska nämndhuset, börshuset, stadsbiblioteket, biblioteket i medborgarhuset, stadsmuséet, Stockholms Sjömanshem, Hotell Anno, kulturhuset, parklekar och förskolor med flera.

S:t Julianpriset

S:t Julianpriset är en del av Stockholms stads tillgänglighetsprojekt, med målet att Stockholm ska bli världens mest tillgängliga huvudstad år 2010. Priset delas ut varje år mellan 2006 och 2010. Priset, som är en utmärkelse utan prisbelopp, går till de företagare i Stockholm som har ansträngt sig att utforma sina lokaler så, att alla har möjlighet att vistas där - med eller utan funktionsnedsättning. I bedömningen tar juryn hänsyn till både den fysiska miljön och det bemötande som gästerna får.

Priset delas ut i fyra kategorier

- Biograf/teater/kulturlokal
- Butik/bank
- Hotel/konferens
- Restaurang/bar/café
- 2006 års vinnare var:
 - Filadelfiakyrkan, Rörstrandsgatan 5
 - ICA Nära Axelsberg, Selmedalsvägen 34
 - Scandic Sergel Plaza, Brunkebergstorg 9
 - Bruno Café & Lounge, Götgatan 36
- 2007 års vinnare var:
 - Immanuelskyrkan
 - Wirströms Järn & Färg
 - Ersta Konferens & Hotell
 - Grekiska Kolgrillsbaren, Liljeholmstorget 106

Planer för den återstående projektiden

Under 2008 kommer projektets fokus att vara på fortsatt sänkning av kantstenar, övergångsställen och trafiksignaler (25,6 mnkr), åtgärder i stadens idrottsanläggningar (5,0 mnkr), handikappanpassning av busshållplatser (7,7 mnkr), samt lekplatser och parklekar (5,8 mnkr). Under tillgänglighetsprojektets sista tre år har 10,0 mnkr per år reserverats för idrottsnämnden, för kulturnämnden 5,0 mnkr, stadsbyggnadsnämnden 1,3 mnkr och fastighetsnämnden 5,0 mnkr. För stadsdelsnämnderna har 57,1 mnkr reserverats för 2008 och 50,0 mnkr vardera för åren 2009 och 2010. Resterande medel har reserverats för övriga projekt under trafik- och renhållningsnämnden.

För att mäta tillgängligheten har en indikator införts från och med 2008 där trafik- och renhållningsnämnden ska redogöra för i vilken utsträckning Stockholm upplevs som en tillgänglig stad.

Insatser för ökad tillgänglighet utanför projektets ramar

Enkelt avhjälpna hinder

Enkelt avhjälpna hinder ska vara undanröjda fram till år 2010 enligt Plan- och bygglagen (PBL). Boverket har gett ut tillämpningsregler och ansvaret ligger på fastighetsägarna. Staden har en utarbetad rutin för anmälningar av enkelt avhjälpna hinder då tillsynsansvaret finns hos kommunen. Stadsbyggnadsnämnden tar emot anmälningar angående "enkelt avhjälpna hinder". Anmälningar har sedan år 2006 till största delen handlat om otillgänglighet inom näringslivet lokaler.

Under våren 2008 har Sveriges kommuner och landsting (SKL) i samarbete med regeringen genomfört en uppföljning av kommunernas tillgänglighetsarbete. Samtliga kommuner har fått i uppgift att svara på ett antal enkätfrågor. En större uppföljning planeras år 2010.

Entré Stockholm – Tillgänglighetsguiden

Entré Stockholm är en tillgänglighetsguide över allmänna lokaler och flerbostadshus i Stockholm. Utgångspunkten är att med bilder, mått och uppgifter beskriva hur lokalen ser ut. Inga symboler visas, den som använder guiden måste själv avgöra hur tillgängligheten är utifrån de egna kraven. I guiden görs ingen bedömning om tillgängligheten är bra eller dålig. Guiden innehåller allmänna lokaler som till exempel affärer, restauranger och museer. Den omfattar också trapphus i flerbostadshus. Lokaler som är stängda för allmänheten, till exempel kontor och lager, ingår inte i guiden.

Byggettan, en avdelning inom Svenska Byggnadsarbetareförbundet, undersökte under åren 1994 - 1998 tillgängligheten till allmänna lokaler och flerbostadshus i Stockholm. I sin satsning på tillgänglighetsfrågor övertog staden registret för att göra materialet tillgängligt via internet. För lokaler som till exempel affärer, restauranger och museer har nya mätningar utförts sedan de ursprungliga mätningarna 1994-1998. Både lokaler och flerbostadshus har kompletterats med fotografier.

Länk: <http://www.map.stockholm.se/scripts/db/entre.dll/start?configfile=kw.ini>
Tillgänglighetsguide till bibliotek, biografier, konsertsalar, konsthallar, museer och teatrar i Stockholm.

Tillgänglighetsguiden för samtliga bibliotek, biografier, konsertsalar, museer och teatrar i Stockholm finns dels tillgänglig på papper, dels på kulturnämndens hemsida. I guiden visas tillgänglighetsmöjligheter för personer med fyra typer av funktionsnedsättningar: rörelse, syn, hörsel och i viss utsträckning allergi.

Länk: [http://www.stockholm.se/KulturFritid/Konst-och-museer/ Tillganglighetsguide/](http://www.stockholm.se/KulturFritid/Konst-och-museer/Tillganglighetsguide/)

Värdig entré – Tillgänglighet i kulturarvsmiljö

Värdig entré är ett samverkansprojekt mellan Statens Fastighetsverk, Stockholms stad och EIDD Sverige/design för alla. Projektet skall identifiera värdiga entrélösningar för kulturhistoriska byggnader. Projektet omfattar idag fyra pilotprojekt: Stockholms stadshus, Liljevalchs konsthall, Södra Bancohuset i Stockholm samt Residenset i Göteborg. Syftet är att genom design- och arkitektkompetens tillgängliggöra kultur-

historiska miljöer och utforma värdiga entrélösningar. Konkret innebär detta att alla människor ska kunna använda samma entré, att funktionshinder eller barnvagnar inte ska hänvisas till andra ingångar eller till varuhissen. Den 12 juni 2007 presenterade designer och arkitekt från respektive pilotprojekt sina första koncept i ett gemensamt möte i Stockholms stadshus. Arbetsgruppernas uppdrag är att ta fram lösningar som först och främst ska tillgängliggöra entréerna. Dessutom ska de resultera i utveckling av produkter som med eller utan modifieringar kan användas för andra miljöer. Under 2007 kommer konkreta lösningar tas fram och målet är att förverkliga dem under kommande år.

Länk: <http://www.stockholm.se/Fristaende-webbplatser/Fackforvaltningssajter/Trafikkontoret/En-stad-for-alla/Vardig-entre/>

E-Adept

E-Adept är ett relativt nystartat samarbetsprojekt inom områdena navigering, reseplanering och larm. Den huvudsakliga målgruppen är personer med kognitiva funktionsnedsättningar, äldre samt personer med synnedsättningar. Projektet syftar till att skapa tjänster som kan öka tillgängligheten i samhället för äldre och för personer med funktionsnedsättning. Tjänsterna erbjuds på mobiltelefon och på handdator med telefonfunktion. Till handenheter kopplas positioneringsutrustning som använder bland annat GPS och tröghetsnavigering. Kombinationen av dessa tekniker möjliggör guidning i stadsmiljöer och inomhus. Projektets huvudfinansiärer är Post- och telestyrelsen, trafiknämnden i Stockholms stad, Vägverket, Banverket, Malmö stad samt Vinovans program för IKT-användning.

E-tjänstprojektet

Stockholm stad har i sin e-strategi beslutat att göra en omfattande satsning för att införa e-förvaltning. Syftet är att erbjuda invånare och andra intressenter ett större utbud av tjänster inom den kommunala servicen via olika kanaler samt öka effektiviteten i serviceutbudet. Stadens invånare och företag kommunicerar idag huvudsakligen via telefon, webb och e-post samt genom fysiska besök på förvaltningarna. Telefoni är den klart största kommunikationskanalen in till staden.

Kommunfullmäktige har avsatt 650 mnkr för att utveckla service med bland annat e-tjänster och förenkla stadens administration med hjälp av IT. Verksamhetsutveckling med IT bidrar till att göra stadens service mer tillgänglig. Satsningen på e-tjänster, för invånare, företagare och besökare ökar tillgängligheten och möjligheten för dem som vill och kan, att utträta sina ärenden när de vill och medför att tid frigörs till att stödja och vägleda de som ännu inte har möjlighet eller kan använda datorer. Utveckling av tillgängligheten på stadens webbplats sker utifrån internationella riktlinjer för tillgängliga webbplatser.

Stadens webbplats www.stockholm.se har utvecklats och förnyats. Denna är en viktig kanal att föra ut information till stadens medborgare. Webbplatsen blir ännu viktigare i takt med att det byggs fler e-tjänster.

Bostadsanpassning

En person med funktionsnedsättning kan söka bidrag för att göra nödvändiga anpassningar av bostadens grundläggande funktioner och efter individuella behov. Det kan till exempel gälla anpassning för att du ska kunna ta dig in i och ut ur bostaden, för att du ska kunna förflytta dig inom bostaden och för att du ska kunna använda ditt badrum och ditt kök.

De vanligaste anpassningarna i inomhusmiljön är följande:

- Ta bort trösklar
- Montera stödhandtag
- Ordna en duschplats i stället för badkar
- Bredda dörrar
- Installera automatiska dörröppnare och specialhissar
- Ändra höjder på köksskåp och arbetsbänkar
- Förstärka fast belysning i kök och badrum
- Vanliga anpassningar utomhus i anslutning till bostaden är:
 - Sätta upp räcken och ledstänger
 - Montera trall på balkongen
 - Bygga ramper
 - Göra gångvägar hårda

Även anpassningar som har samband med rehabilitering, funktionsträning och sjukvård kan också stödjas med bidrag. Byggnader som är ny- eller ombyggda ska vara tillgängliga enligt Plan och Bygglagen (PBL). Detta innebär att bostadsanpassning i nyproduktion bör vara en liten del av bostadsanpassningskostnaderna. Cirka 90 mnkr årligen har avsatts under stadsbyggnadsnämnden för olika typer av bostadsanpassningsåtgärder.

Tillgänglighetsåtgärder i stadens egna bostäder och lokaler

Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB)

SISAB äger och förvaltar större delen av Stockholms för-, grund- och gymnasieskolor. I och med att en stor del av förskolorna är byggda under 1970-talet och framåt är tillgängligheten redan från början god, dels för att det under denna period funnits lagar och regler för hur lokalerna ska vara anpassade, dels för att det ska vara möjligt att komma in med barnvagnar vilket också inneburit att det är möjligt att komma in i lokalerna med rullstol. Även om det kan finnas skillnader i tillgänglighet mellan olika skolor så ska det ändå vara möjligt för elever att gå på den skola de önskar.

En inventering av samtliga skolenheter inom gymnasieskola och vuxenutbildning genomfördes hösten 2006. I december 2007 beslutade utbildningsnämnden att genomföra tillgänglighetsåtgärder i lokaler som expedition, vaktmästeri, aula/samlingssal, matsal etc. och åtgärder för att det ska vara möjligt att nå dessa lokaler. Dessa ombyggnadskostnader uppskattas till totalt ca 46,4 mnkr. Under våren tas en prioriteringslista fram för att successivt beställa dessa åtgärder. Detta arbete beräknas vara

klart under 2011. Även behovet av tillgänglighetsåtgärder i stadens grundskolor ska undersökas. En grov uppskattning av kostnaderna för motsvarande åtgärder i stadens grundskolor är cirka 150 mnkr. Sammantaget bedöms dessa tillgänglighetsåtgärder leda till hyresökningar om cirka 20 mnkr.

Micasa AB

Eftersom stora delar av Micasas fastighetsbestånd består av bostäder som ska nyttjas av personer med olika grader och typer av funktionsnedsättningar är tillgängligheten en central fråga. Micasa har nyligen avslutat en genomgång av samtliga sina fastigheter och för att kartlägga vilka förändringar som behöver genomföras för fastigheten ska vara tillgänglig. Dessa åtgärder har klassificerats i tre nivåer:

- 1) Enkelt avhjälpta hinder
- 2) Mer omfattande förändringar
- 3) Större ingrepp som till exempel då en hiss måste byggas för att fastigheten

ska vara tillgänglig. En del av dessa åtgärder kan bara genomföras då fastigheten i sin helhet renoveras.

De åtgärder som hamnar i nivå 1 kommer att åtgärdas omedelbart. Övriga insatser kommer att prioriteras efter angelägenhetsgrad och arbetet beräknas vara slutfört i början av 2010-talet.

Micasa har nyligen påbörjat ett arbete med att gradera samtliga fastigheter efter tillgänglighetsgrad. Då detta arbete är klart ska det vara möjligt att få en uppfattning hur väl en person kan röra sig i fastigheten utifrån funktionsnedsättning.

AB Familjebostäder

Familjebostäder har påbörjat en besiktning av samtliga lägenheter i beståndet uppdelat i tillgängliga, framkomliga och övriga lägenheter. Detta arbete ska vara avslutat i och med 2008 års utgång. Definitionen på tillgängliga lägenheter är att det ska vara möjligt för en person i rullstol att ta sig från gatan in i lägenheten. Med termen framkomlighet menas att en person med mindre rörelsehinder, t.ex. rullator, svårigheter att gå i trappor etc. ska kunna komma in i lägenheten utan problem. Under 2008 ska 200 lägenheter förändras så att de kan räknas som tillgängliga. Det handlar i regel om lägenheter som redan har hiss eller är belägna i markplan.

Vid nybyggnation finns lagar och regler som styr tillgängligheten. I samband med ombyggnader och renoveringar av familjebostäders fastigheter genomförs i regel inga stora tillgänglighetsanpassningar. Detta beror på att en stor del av fastigheterna saknar hiss och att det inte är tekniskt möjligt att bygga hissar i dessa hus. Om det inte är möjligt att göra detta är det då verkningslöst att göra andra, större anpassningar. I samband med stambyten genomförs däremot mindre anpassningar såsom högre toalettstolar, kontakter i midjehöjd med mera.

AB Stockholmshem

Stockholmshem har liksom Familjebostäder en stor del av sitt bostadsbestånd i trevåningshus byggda på 1940-50-talen utan hiss. I dessa fastigheter har Stockholmshem framför allt arbetat med enkelt avhjälpta hinder. Däremot har speciella satsningar genomförts på fastigheter med bra grundförutsättningar där tillgänglighetsanpassningen

har varit genomgående. Stockholmshem har bedrivit samarbete med tillgänglighetsprojektet i bland annat Västertorp där ett helhetsperspektiv på såväl torgmiljö, gator som bostadshus har tillämpats.

Stockholmshem har i sin ordinarie verksamhet underlättat för äldre människor eller personer med funktionshinder att kunna byta till en mer lättillgänglig lägenhet inom Stockholmshems bostadsbestånd. Exempel på detta är då en person bor i en fastighet utan hiss och kunnat byta till en lägenhet på nedre botten.

AB Svenska Bostäder

Liksom Stockholmshem och Familjebostäder arbetar Svenska Bostäder med att tillgänglighetsanpassa sina lägenheter i samband med stambyten och andra större renoweringar. Svenska Bostäder har sammanställt vilka krav som de ställer på tillgänglighetsanpassning i samband med dessa renoweringar.

Under sommaren och hösten 2008 kommer samtliga lägenheter i Svenska Bostäders fastighetsbestånd att sorteras efter graden av tillgänglighet. De lägenheter som har den högsta graden av tillgänglighet kommer att reserveras för äldre hyresgäster och vissa tillgänglighetsanpassningar kommer att genomföras. I de fastigheter som har den största tillgängligheten kommer tomma lägenheter endast att förmedlas till personer över en viss ålder.

Svenska Bostäder har genomfört en inventering av tillgängligheten i alla sina publika lokaler. De lokaler som inte uppfyllt kraven på tillgänglighet kommer att åtgärdas.

Verksamheten i stadens stadsdelsnämnder

Den övervägande delen av kostnaderna för stöd och service till personer med funktionsnedsättning avser insatser till personer med beslut enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) personkrets 1 och 2, vilket menas personer med utvecklingsstörning eller förvärvad hjärnskada. Det är endast en liten del av nämndens verksamhet som avser tillgänglighetsskapande åtgärder. Det kan ändå vara intressant att studera volym- och kostnadsökningar för stadsdelsnämnderna i detta sammanhang för att få en helhetssyn av verksamheten.

Kostnaderna för verksamhetsområdet stöd och service till personer med funktionsnedsättning har ökat från 1,1 mdkr 1999 till 2,3 mdkr 2007, vilket är en genomsnittlig kostnadsökning på närmare 10 procent per år. Antalet boende i gruppboenden har ökat från 874 personer 1999 till 1 184 personer 2007 vilket är en ökning med 35 procent. Antalet personer med daglig verksamhet har under samma period ökat från 867 till 1 537 personer vilket är ökning med 77 procent. Det finns flera orsaker till att kostnaden totalt sett har fördubblats på åtta år. Ett ökat antal personer som får insatser och en pris- och löneökning är uppenbara orsaker men det har även skett en kvalitetshöjning inom området. En stor del av de institutionsliknande boenden som tidigare fanns har ersatts av mer hemliknande gruppboenden med maximalt sex boende. Länsstyrelsens krav på gruppboendenas utformning har även inneburit att äldre gruppboenden enligt gammal norm av ersatts med nya. Antalet inriktningar inom daglig verksamhet har också ökat genom åren. En annan orsak till kostnadsökningen är en ökad medvetenhet om de rättigheter som LSS innebär för brukaren. Att personer som fyller 65 år numera

får behålla insatsen personlig assistans är också en bidragande orsak till kostnadsökningen.

Målkonflikter mellan olika intressen

Inom vissa områden kan det vara svårt att uppnå en total tillgänglighet på grund av målkonflikter mellan olika intressen. Det som är en bra tillgänglighetsanpassning för en grupp kan vara till nackdel för en annan grupp. Det kan också finnas målkonflikter mellan tillgänglighetsanpassning och andra samhällsintressen. Dock är tillgänglighets-skapande åtgärder i huvudsak till fördel för befolkningen i största allmänhet. De exempel på målkonflikter som redovisas nedan kan inte ses som något större hinder för stadens tillgänglighetsarbete. Vid behov kan kompromisslösningar skapas i samråd med intresseorganisationer

- För vissa kulturminnesmärkta byggnader och miljöer kan det finnas estetiska synpunkter på tillgänglighetsåtgärder av mer betydande art.
- På trottoarer och gångvägar finns det en intressekonflikt mellan synskadade och rullstolsburna. En synskadad önskar ha någon form av kant som markerar var gångvägen tar slut. För den rullstolsburna innebär en sådan kant ett hinder. Stockholm har vid övergångsställen och trafik korsningar löst detta problem genom att ha nedsänkt trottoarkant till höger om den stolpe som tryckknappen sitter på och en högre trottoarkant till vänster om stolpen.
- Behovet av särskilda handikapparkeringsplatser konkurrerar med behovet av ordinarie parkeringsplatser.
- Elöverkänslighet kräver kompromisser i anslutning till miljöer där det finns behov av vissa eldrivna tekniska hjälpmedel t ex för hörselskadade.
- Personer med allergier föredrar att ljuddämpande miljöer för personer med hörselskador skapas utan heltäckningsmattor.
- Vid byggandet av Hammarby sjöstad uppstod en intressekonflikt mellan miljöhänsyn och tillgänglighet då sopsortering via s.k. sopsugar var att föredra ur miljösynpunkt och sopnedkast nära lägenheten ur tillgänglighetsperspektiv.
- Vid nybyggnation krävs i regel en obligatorisk handikappanpassning av nya lägenheter. Detta kan stå i konflikt med målet att bygga billiga lägenheter.

Stockholms tillgänglighet i jämförelse med andra storstäder

Variationen mellan tillgängligheten i världens storstäder är mycket stor. Det är svårt att peka ut en storstad som har löst alla tillgänglighetsproblem, särskilt som det inte finns några mätbara och konkreta kriterier för jämförelser för hur tillgängligheten ska mätas. Den enskilde resenärens/besökandes personliga upplevelse av stadens tillgänglighet färgas bland annat av hur man blir bemött och behandlad även vid enstaka situationer under besöket.

Det är svårt att säga vilka länder som har totalt sett bättre tillgänglighet än andra utan att ha tillgång till jämförbara kriterier. Dock är det så att det rapporteras stora

framsteg på tillgänglighetsområdet från de länder som har en lagstiftning som ser otillgänglighet som diskriminering. Exempel på dessa länder är Sydafrika, Nya Zeeland, USA och England. Städer som arrangerar olympiska spel har påvisat

större tillgänglighet efter de olympiska och paraolympiska spelen som har stimulerat till tillgänglighetsskapande insatser i bland annat stadsmiljön samt i hotell- och idrottsanläggningar. En tillgänglig stad har vissa grundläggande kännetecken för personer med funktionsnedsättning:

- God tillgänglighet i allmänna kommunikationer
- God tillgänglighet i gatumiljön,
- God tillgänglighet i offentliga lokaler
- God tillgänglighet i lokaler där allmänheten ska ha tillträde.
- Nedan följer några konkreta exempel på där länder nått långt inom ett visst område:
 - I Wien har 75 % av bussarna och 20 % av spårvagnarna låggolv med ramp
 - I London är 100 % av taxifordonen rullstolsanpassade. Detta är ett lagkrav sedan 2004.
 - I Washington har 100 % av bussarna lyftplatta eller ramp.

Slutsatser

Under den senaste tioårsperioden har det i Stockholm genomförts kraftiga förbättringar av tillgängligheten. Förutom tillgänglighetsprojektets förbättringar av den fysiska miljön har en rad nämnder och styrelser varit delaktiga i detta arbete. Trots detta kommer det inte att vara möjligt att säkert hävda att Stockholm är världens tillgängligaste huvudstad 2010. För att detta ska vara möjligt skulle ett system där tillgängligheten mäts lika över hela världen behöva utvecklas. Ett sådant system skulle då ändå inte mäta det bemötande som ges. Ett annat alternativ vore att en neutral jury inrättades med representanter från olika länder som utgick från ett helhetsperspektiv på hur stor tillgängligheten i de aktuella städerna är.

Målet att Stockholm ska vara världens mest tillgängliga huvudstad har ändå varit bra för att ena stadens nämnder och bolag kring ett gemensamt mål. Målet har även varit verkningsfullt vad gäller att ge frågan uppmärksamhet både inom och utom staden.

Inom tillgänglighetsprojektets ramar kommer mer än 1,2 mdkr att ha satsats på att öka tillgängligheten under 1999-2010. Det ordinarie arbetet med tillgängligheten kommer att fortsätta i nämnder och styrelsen även efter 2010.

Stadsledningskontoret kan konstatera att det mest fördelaktiga är att inte låta hinder uppstå. De lösningar som arbetats fram för att undanröja hinder måste ligga till grunden för planering av ny-, om- och tillbyggnad av stadens lokaler. Det är också viktigt att tillgänglighetsfrågorna kommer in i ett tidigt skede i plan- och byggprocessen.

Stadsledningskontoret bedömer att det finns goda förutsättningar att målet att Stockholm ska vara världens mest tillgängliga huvudstad 2010 ska uppfyllas. Nämnderna uppmanas att till 2010 särskilt beakta den konkretisering av målet som görs i det handikappolitiska programmet.

Kommunstyrelsens handikappråd

Kommunstyrelsens handikappråd beslutade vid sitt sammanträde den 19 januari 2009 att som svar på skrivelsen lämna följande yttrande.

Kommunstyrelsens förslag

Vi tillstyrker samtliga tre förslag. Vad gäller hänvisningen till det handikappolitiska programmet måste vi påpeka att citatet i tjänsteutlåtandet är hämtat från det avsnitt som gäller FN:s standardregel nr 11 om kulturrekreation och idrott samt religion. Standardregel nr 5 som behandlar tillgängligheten i vidare mening anges dock inte. Vi förutsätter att kommunstyrelsens förslag i den delen innefattas i den tredje delen av beslutet. Vi föreslår att förslaget, för att undvika missförstånd, kompletteras med en hänvisning också till den delen av det handikappolitiska programmet.

Föredragandenas synpunkter

Vi står helhjärtat bakom synpunkten att stadens arbete med att öka tillgängligheten måste fortsätta också efter 2010. På sikt ska självfallet arbetet ingå som en ordinarie del i stadens verksamheter. Men vi anser inte att tiden är mogen redan efter den nuvarande projektidens utgång. Trafik- och renhållningsnämnden har i årets verksamhetsplan i uppdrag att utreda en fortsättning på tillgänglighetsprojektet. Den utredningen ska givetvis avvaktas. Vi tror för vår del att det kommer att krävas ytterligare några år för att fullfölja allt det viktiga arbete som ligger inom projektets ansvarsområde. Vi ser positivt på förslaget att årligen hålla ett kommuncentralt samråd mellan staden och handikapporganisationerna om hur arbetet fortskrider i nämnder och styrelser samt diskutera framtida inriktning. Om ett sådant samråd ska bli meningsfullt måste det ske årliga uppföljningar, genom vilka man kan avläsa vad som har hänt och vad som återstår att göra. Dessutom måste allt som nyproduceras, anläggs och byggs om kontrolleras ur tillgänglighets- och användbarhetssynpunkt. Mått måste tas fram som kan beskriva arbetet vad gäller information och bemötande.

Kommentarer till redovisningen av det hittills bedrivna arbetet

Vi tycker att det är bra att en sammanställning har gjorts. När projektet startade skulle man ha fastställt vilka kriterier man skulle jobba efter, detta för att man skulle kunna komma igång snabbare. Rådet tycker också att man skulle ha placerat huvudmannskapet för projektet skulle ligga direkt under kommunstyrelsen. Detta för att underlätta arbetet och sprida kunskapen inom Stockholm stad. Vi delar inte uppfattningen att det handikappolitiska programmet har fått den betydelse som det var tänkt. Det har vi märkt på olika sätt, bl. a. genom att man inte känner till det ute i olika delar av verksamheten. Inrättande av FO var en bra insats och har verkligen gjort att frågorna kommit mer i blickfånget än vad det annars skulle ha gjorts. När det gäller tillgänglighet så är det ett mycket stort område som omfattar inte bara den fysiska miljön. Det omfattar även bemötande och tillgång till information på rätt sätt och form. I början så

missade man möjligheten att sprida information om varför man gör dessa insatser. Inrättandet av S:t Julian priset var en positiv och bra idé i rätt riktning. För att man skall förstå varför Stockholm stad lägger ner så mycket pengar på tillgänglighets åtgärder måste man informera mera så att alla förstår varför allt detta arbete görs. Vi förstår att tanken med Entré Stockholm är att göra det lättare att avgöra om en lokal är tillgänglig för en själv. Tanken är bra, men alla har inte tillgång till Internet. För dessa grupper kanske ett system med telefonsvarare skulle fungera. Ansvar för en sådant här system bör ligga på samma ställe som ansvaret för tillgänglighetsarbetet dvs under kommunstyrelsen. E-adept är ett projekt som kan innebära att många människor kan röra sig ute utan assistans. Vi ser också att det kan innebära att man kan på sikt få hjälp med olika saker, vilket idag inte är möjligt. Stadens satsning på E-tjänster är bra. Det vi saknar är arbetet med att göra tjänsterna tillgängliga. Det första steget är taget med att man kan boka dagisplats via nätet. Jättebra men de fungerar inte om man är blind, "hjälpmedlen kan inte läsa vad som står på hemsidan". Ett annat exempel är stadens nya hemsida som inte fungerar så bra, den är svår att hitta på och svår att få överblick över. Rådet noterar med tillfredsställelse att man har tagit ett helhetsgrepp över tillgängligheten i skolan, vi tycker det är ett bra sätt att jobba. Vi hade hoppats på att man hade jobbat med lätt åtgärdade hinder på samma sätt. Där finns det tyvärr mycket kvar att göra. I arbetet med att skapa en tillgänglig stad så kan konflikter uppstå. Handikapporganisationerna vill inte skapa några konflikter. Vi tror att man med bättre kunskap, förståelse och teknik så kan man hitta bra lösningar. Ett exempel där vi försöker göra detta är i projektet värdig Entré. Under projektets gång har vi lärt oss en massa bl. a. hur man jobbar med frågorna i andra städer och länder. Detta är mycket viktigt då vi kan dra nytta av deras erfarenheter. Till slut vill vi säga att det är mycket positivt och roligt att staden tar frågor om tillgänglighet på allvar, vi hoppas också att våra kunskaper och erfarenheter tas tillvara.